

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ

Η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Μάρτης (έθιμο)

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Μάρτης αποκαλείται το έθιμο στο οποίο ένα φτιαγμένο από κόκκινο και άσπρο σχοινάκι ή κλωστές που έχουν στριφτεί ή πλεχτεί, βραχιόλι φοριέται την 1η Μαρτίου στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία (βουλ: *μαρτενιца*, Μαρτενίτσα), τη Ρουμανία (ρουμανικά: *mărțișor*, Μαρτσισόρ), τη Βόρεια Μακεδονία (σλαβομακεδονικά: *μαρтинка*, Μάρτινκα), την Αλβανία (Βερόρε), τη Μολδαβία (Μαρτσισόρ) και στην Κύπρο (Μαρτουί ή Μάρτης).

Βραχιολάκια για τον Μάρτη.

Ο Μάρτης ή Μαρτιά είναι ένα παμπάλαιο έθιμο, με βαλκανική διασπορά. Πιστεύεται ότι έχει τις ρίζες του στην Αρχαία Ελλάδα, και συγκεκριμένα στα Ελευσίνια Μυστήρια. Οι μύστες των Ελευσίνιων Μυστηρίων έδεναν μια κλωστή, την Κρόκη, στο δεξί τους χέρι και το αριστερό τους πόδι.

Από τη 1η ως τις 31 του Μάρτη, τα παιδιά φορούν στον καρπό του χεριού τους ένα βραχιολάκι, φτιαγμένο από στριμμένη άσπρη και κόκκινη κλωστή, τον Μάρτη ή Μαρτιά. Σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, ο Μάρτης προστατεύει τα πρόσωπα των παιδιών από τον πρώτο ήλιο της Άνοιξης, για να μην καούν. Τον φτιάχνουν την τελευταία μέρα του Φλεβάρη και τον φορούν την πρώτη μέρα του Μάρτη, πριν βγουν από το σπίτι.

Σε μερικές περιοχές ο Μάρτης φοριέται στο μεγάλο δάχτυλο του ποδιού σαν δαχτυλίδι για να μην σκοντάφτει ο κάτοχός του. Το βραχιολάκι αυτό το βγάζουν στο τέλος του μήνα, ή το αφήνουν πάνω στις τριανταφυλλιές όταν δουν το πρώτο χελιδόνι, για να τον πάρουν τα πουλιά και να χτίσουν τη φωλιά τους. Το έθιμο του Μάρτη γιορτάζεται ίδιο και απaráλλαχτο στη Βόρεια Μακεδονία με την ονομασία Μάρτινκα και στην Αλβανία ως Βερόρε. Οι κάτοικοι των δυο γειτονικών μας χωρών φορούν βραχιόλια από κόκκινη και άσπρη κλωστή για να μην τους «πάσει» ο ήλιος, τα οποία και βγάζουν στα τέλη του μήνα ή όταν δουν το πρώτο χελιδόνι. Άλλοι πάλι δένουν τον Μάρτη σε κάποιο καρποφόρο δέντρο, ώστε να του χαρίσουν ανθοφορία, ενώ μερικοί τον τοποθετούν κάτω από μια πέτρα κι αν την επόμενη ημέρα βρουν δίπλα της ένα σκουλήκι, σημαίνει ότι η υπόλοιπη χρονιά θα είναι πολύ καλή.

Τηρώντας παραδόσεις και έθιμα αιώνων, οι Βούλγαροι, την πρώτη ημέρα του Μάρτη, φορούν στο πέτο τους στολίδια φτιαγμένα από άσπρες και κόκκινες κλωστές που αποκαλούνται Μαρτενίτσα. Σε ορισμένες περιοχές της Βουλγαρίας, οι κάτοικοι τοποθετούν έξω από τα σπίτια τους ένα κομμάτι κόκκινου υφάσματος για να μην τους «κάψει η γιαγιά Μάρτα» (**Μπάμπα Μάρτα**, στα βουλγαρικά), που είναι η θηλυκή προσωποποίηση του μήνα Μάρτη. Η Μαρτενίτσα λειτουργεί στη συνείδηση του βουλγαρικού λαού σαν φυλαχτό, το οποίο μάλιστα είθισται να προσφέρεται ως δώρο μεταξύ των μελών της οικογένειας, συνοδευόμενο από ευχές για υγεία και ευημερία. Το ασπροκόκκινο στολίδι της 1ης του Μάρτη φέρει στα ρουμανικά την ονομασία Μαρτσισόρ. Η κόκκινη κλωστή συμβολίζει την αγάπη για το ωραίο και η άσπρη την αγνότητα του φυτού χιονόφιλος, που ανθίζει τον Μάρτιο και είναι στενά συνδεδεμένο με αρκετά έθιμα και παραδόσεις της Ρουμανίας. Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο θεός Ήλιος

μεταμορφώθηκε σε νεαρό άνδρα και κατέβηκε στη Γη για να πάρει μέρος σε μια γιορτή. Τον απήγαγε όμως ένας δράκος, με αποτέλεσμα να χαθεί και να βυθιστεί ο κόσμος στο σκοτάδι. Μια μέρα, ένας νεαρός μαζί με τους συντρόφους του σκότωσε τον δράκο και απελευθέρωσε τον Ήλιο, φέρνοντας την άνοιξη. Ο νεαρός έχασε τη ζωή του και το αίμα του -λέει ο μύθος- έβαψε κόκκινο το χιόνι. Από τότε, συνηθίζεται την 1η του Μάρτη όλοι οι νεαροί να πλέκουν το «Μαρτισόρ», με κόκκινη κλωστή που συμβολίζει το αίμα του νεαρού άνδρα και την αγάπη προς τη θυσία και άσπρη που συμβολίζει την αγνότητα.

Περιγραφή

Παντού στην Ελλάδα επικρατεί η συνήθεια να δένουμε στο αριστερό ή και στα δύο χέρια λίγο πιο πάνω από τον καρπό, ένα βραχιολάκι από κόκκινη και λευκή κλωστή. Η κλωστή αυτή μπαίνει την πρώτη Μαρτίου, και πέφτει από μόνη της, ή βγαίνει την τελευταία μέρα του Μαρτίου, από όπου και πήρε το όνομα «Μάρτης». Στη Βουλγαρία, το βραχιολάκι αυτό αποτελείται από χοντρότερα σχοινάκια για τους άνδρες και πολύ πιο λεπτά για τις γυναίκες.

Ερμηνεία

Είναι ένα έθιμο σύμφωνα με το οποίο αυτός που φορά το Μάρτη, κυρίως τα μικρά παιδιά, προστατεύονται είτε από ασθένειες γενικά ή «για να μην τα κάψει ο ήλιος» / για να «μην τα μαυρίζει ο ήλιος» ή για να «μην τα πιάνει το μάτι». Συμβολικά το λευκό και το κόκκινο χρώμα τα συναντάμε συχνά στη δεισιδαιμονία όταν είναι να αποτρέψουμε κάποιο κακό. Αυτό μνημονεύεται και από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς. Ο *Αρτεμίδωρος* στα «Ονειροκριτικά»^[1] συσχετίζει τους διάφορους στεφάνους των μαγισσών, ο *Βιργίλιος* στα «*Βουκολικά*»^[2] αναφέρει πολύχρωμους μίτους περιδεμένους τρεις φορές σε εικόνα ερωμένου για να τον σαηνέψουμε. Ο *Πετρώνιος* αναφέρει όμοιες μαγγανείες, όπου δένουμε πολύχρωμο στήμονα στον τράχηλο. Οι *Βυζαντινοί* αναφέρουν τη χρήση βαμμένης κλωστής κατά της βασκανίας. Στα *Ελευσίνα μυστήρια* κατά την αρχαιότητα οι νεαροί μύστες φορούσαν κρόκους στο δεξί χέρι και στο πόδι. Πρόκειται λοιπόν για έθιμο πανάρχαιο, ή όμοιο με πανάρχαια έθιμα.

Το ιδιότυπο αυτό ασπροκόκκινο βραχιολάκι, όταν έφευγε ο Μάρτιος, στην κεντρική Ελλάδα τουλάχιστον το έβγαζαν και το κρεμούσαν στο πιο ψηλό κλαδί των δένδρων που ήταν κοντά στα σπίτια με τις χελιδνοφωλιές, διότι ο Μάρτιος είναι ο μήνας της εαρινής μετανάστευσης πτηνών από την Αφρικανική ήπειρο στην Ελλάδα κυρίως και στα Βαλκάνια κατ' επέκταση.

Τα πτηνά αυτά μεταφέρουν συχνότατα ασθένειες των θερμότερων κλιμάτων που με την αυξημένη υγρασία της άνοιξης επωάζονται. Στη λαογραφία αναφέρεται πως τα παιδιά πρέπει να σέβονται, να αγαπούν και να μην πειράζουν τα χελιδόνια, επειδή λειτουργούσαν ως «οικόσιτα» πτηνά που έκτιζαν τις φωλιές τους στους τοίχους των σπιτιών, με το σκεπτικό ότι ήταν χρήσιμα αφού εξολόθρευαν τα έντομα, κυρίως κουνούπια, που ήταν βλαβερά για τον άνθρωπο και τα οποία κουνούπια τα ίδια τα χελιδόνια μετέφεραν στο πύλωμα τους από το ταξίδι τους από την Αφρική. Ο ένας λόγος ήταν εν μέρει αυτός, ο δεύτερος λόγος ήταν ότι οι παλαιότεροι γνώριζαν για τις ασθένειες αυτές και δεν ήθελαν να τις πάθουν τα παιδιά τους.

Μαζί με τα υγιή χελιδόνια και άλλα πουλιά μεταναστεύουν και ασθενή. Ειδικά το ασθενές

Περίτεχνος στολισμός.

χελιδόνι εάν δει κόκκινο χρώμα, το αποφεύγει και δεν πλησιάζει, αντιθέτως το υγιές χελιδόνι μαζεύει την ασπροκόκκινη κλωστήτσα που τη βρίσκει στο ψηλό κλαδί του δένδρου και τη μεταφέρει στη φωλιά του για να αποτρέψει τη χρήση της από τον ασθενή εισβολέα και να κλωσήσει τα υγιή αυγά του. Για τον λόγο αυτό της υγείας οι παλαιότεροι είχαν σκαρφιστεί τη χρησιμότητα των χελιδονιών, κυρίως, και απέτρεπαν τα παιδιά να παίζουν μαζί τους και να πλησιάζουν τις χελιδονοφωλιές.

Παραπομπές

- A, 79
- VIII, 73

Πηγές

- Παύλος Διομήδης, επιμ. (20 Μαρτίου 1883). *Εστία - αριθ. 377* (http://xantho.lis.upatras.gr/pl_eias/index.php/estia/issue/view/6314). Αθήνισι: Τύποις «Κορίννης». Ανακτήθηκε στις 10 Απριλίου 2010.

Ανακτήθηκε από "[https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=Μάρτης_\(έθιμο\)&oldid=9993781](https://el.wikipedia.org/w/index.php?title=Μάρτης_(έθιμο)&oldid=9993781)"

-